„RADOMER-KIELCER LEBEN" 19 (209) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" פינפטער יאָהרגאַנג פרייז 25 גראָשען

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

18 go Maja 1928 r. ◆◆ ראַדאָם פרייטאג כ״ח אייר תרפ״ח. ◆◆ פאַר׳ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך

פליגען-פענגער

די גאַראַנטירטסטע און ביליגסטע איז נאָר

„TĘPICIEL"

ווי אויך געזעמטע שאַרפע פליגען-פאַפיר

עמפפיעהלט די פאַבריק

M. GROSFATER

Warszawa, Franciszkańska 21

65.000

לאָקאָמאָ-בילען

וועלכע די פירמע

וואָלף

האָט ביז היינט גע-ליפערט בזוויזען.

אז דאָס זענען די שפּאָרזאַמסטע און זיכערסטע מאַשינען.

מיר געבען לאַנגען קרעדיט.

Inż. Z. KLENIEC, Warszawa, Sienna 45, tel. 105-93.

בעקאַנטמאַכונג.

מיר מאַכען בעקאַנט די געעהרטע באַנק-קליענטעל, דאָס מיר נעהמען אָן וועקסלען צום איינקאַסירען אין ראַדאָם און אין אַלע שטעדט פון פּוילען אויף די ביליגסטע בעדינגונגען, אויסצאָהלענדיג די אינקאַסעס אין זעלבען טאָג פונ׳ם איינפליסען די געלדער

אויך מעלדען מיר, דאָס מיר נעהמען אָן אײַנלאַדען און גיבען אויף די בעסטע בעדינגונגען, אויסצאָהלענדיג זיי לויט׳ן פערלאַנג צו יעדער צייט.

אונזער דעוויז: א גרויסער אומזאַץ און א קליין פערדיענסט.

מיט אכטונג באַנק קרעדיטאָוויץ

לובלינער 21

קאָאָפ. מיט בעגר. פעראַנטוו.

מיטגליעד פון לעמבערגער רעוויזיאָנ׳ס פערבאַנד.

דער עססיג פון די פאַבריק „זדראָוויע" ב. פּרעגער און ק

ראַדאָם, וואַרשאַווער 8

איז אנערקענט דורך דעם וואַרשאַווער געזונדהייט׳ס-אַמט און העמישע לאַבאָראַטאָריום אַלס דער געשמאַקהאַפטסטער, נאַרהאַפטיגסטער און דער געזונדסטער, ווייל ער איז אויסגעאַרבייט פון שפּירט אָהן וועלכע עס איז געפעהרליכע כובסטאַנצען.

עמפפעהלט איהם צו פערשידענע מאַרינאַטען: הערינג, סאַלאַט, אוגערקעס, פלאַמען, עפּפעל, בירנען, קאַרנישאָנען און צו קאָנסערוואַציע.

פערלאַנגט מיט מיין פאַבריקס-מאַרקע

Ocet „ZDROWIE"

אין אַלע געשעפטען.

די פירמע איז בעשאָנקען געוואָרען מיט דעם גרעסטען גאָלדענעם מעדאַל אויף דער פּאַריזער אויסשטעלונג פון יאָהר 1927.

אכטונג! מיטגלידער

פון שניידער קאָאָפּעראַטיוו „סורוויט" אין אייגענעם לאָקאַל לובלינער 23.

שבת דעם 19-טן מאַי פּינקטליך 3 אַ זייגער קומט פאָר

א אלגעמיינע פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג:

1) בעריכטען
2) וועהלען פון א ראַט און א פערוואַלטונג
3) פרייע פאָרשלאַגען

די פערוואַלטונג.

GARBATKA W WILLI SZTOBRYNA

otwiera L. ROSENBERGOWA

PENSJONAT dla dzieci i młodzieży

Rutynowana freblanka.

Kuchnia zdrowa i rytualna.

Wiadomość: Radom, Moniuszki 2.

דער בעסטער

עלעגאַנטסטער הוט

איז נור

SELECT

פאָדערט איבעראַל!

עקזיסטענץ און אונטערגאנג.

עס איז לעצטענס א שרעק צו קומען אין דער געזעלשאפט פון סוחרים, קליינהענדלער און האנדווערקער. אלע זענען זיי צושרויפט און פערביטערט און אויף זייערע געזיכטער ליגען אויסגעגאסען פערביטערונג און אפאטיע און א אייז קאלטע גלייכגילטיגקייט. די מענשען זענען עפיס ווי אפגעשטארבענע גייסטער וועמען קיין זאך אינטערעסירט נישט מעהר.

און ווי מ'געהט נור אין ווי מ'קומט זיך צונויף טרעפען מיר זיי, איבעראל בעגעגענען מיר אט די בירגער, וועלכע ווייסען נישט אויף וועלכע וועלט זיי זענען. דער אבראמאיטע שטייער האט זיי צוטומעלט און זיי האבען קיין אויסוועג נישט. זיי ווייסען נישט אויף וועלכען וועלט זיי זענען און קענען זיך קיין מקום מנוחה נישט געפינען. זיי ווייסען נישט און קענען זיך קיין עצה נישט געבען ווער עס קען זיי רא צוהילף קומען, ווי אזוי זיי זאלען געראטעוועט ווערען פון דער געפעהרליכער סיטואציע אין וועלכער זיי געפינען זיך פון דעם מאמענט זייט זיי האבען בעקומען דעם צאהלונגס-אויז אויף אומזאץ-שטייער.

עס איז שווער צו זיין אין איצטיגען מאמענט אין א יודישע רעדאקציע, וואוהין עס קומען אויסגיסען זייערע ביטערע הערצער אט די יודען, וואו זיי רעדען זיך אראפ פון הארצען און ענטדעקען די געהיימנישען פון זייער מצב.

אין פערשידענע געשטאלטען און אלערליי טיפען זעהט מען ביים היינטיגען טאג אין א יודישע רעדאקציע.

א גאנץ אנשטענדיגער, רוהיגער און רעעלער סוחר בעקלאגט זיך פארן שרייבער פון די שורות דאס דער אבראטאווע שטייער האט איהם געמאכט אונטעטיג פארטצוזעצען זיינע געשעפטען, מיט דעם מאמענט וואס ער האט בעקומען דעם „נאקאז פלאטניטשי“, ווייל, אז ער פערמאגט דאס נישט וואס ער האט צו בעצאהלען איז א זעלבסטפערשטענדליכע זאך — זאגט ער — דערצו איז נאך די צרה אזוי גרויס וואס ער טאר זיך נישט וויסען מאכען ווי הויך מען האט איהם געשאצט, ווייל קוים וועלען זיך דערפון דערוויסען זיינע בעלי חובות איז ער באלד פערלוירען, ווייל זיי וועלען איהם קיין פרישע סחורות נישט געבען, וויסענדיג אז ער וועט נישט זיין בכח ווייטער פארטצוזעצען זיין געשעפט וויבאלד ער וועט מוזען בעצאהלען צענדליגער טויזענדטער זל. אלס אומזאץ-שטייער. און ער געהט ארום מיט'ן סוד אין הארצען און דריקט אין זיך און האט נישט מיט וועמען צוטיילען זיינע ליידען...

עס בעווייזט זיך א צווייטער יוד, וועלכער איז פון אלע מאל אן א בריה און שרעקט זיך פאר קיינעם נישט, דאס איז א יוד פון די, וועלכע ווערען, ווי מען זאגט, אויפ'ן פייער נישט פערברענט און אט מוז מען ערשטוינט ווערען בעת מען קוקט אן ווי דער מענש האט זיך געענדערט, ווי אונבעהאלפען ער איז געווארען, קיין זאך — ערקלערט ער אונז — האט אויף איהם קיינמאל אין לעבען נישט אזוי געווירקט ווי אט דער איצטיגער אומזאץ-שטייער, וועלכער אין לויט זיינע כחות פשוט פאנטאסטיש און ער איז פערלוירען. א זעלטענע מרה שחורה איז אויף דעם מענש אויסגעגאסען און קוקענדיג אויף איהם זעהט מען דאס דער מענש פיהרט מיט זיך א אינערליכען קאמף און ער וויל נישט דערלאזען זיינע געדאנקען זאלען איהם פערשלעפען אין א געפערליכער נעץ, פון וועלכער ער זאל זיך מעהר נישט קענען ארויסבעקומען...

און נאך א יוד שטעהט פאר אונז, א יוד, א מענש, א בירגער, א אינטעליגענט, וועלכער שעמט זיך פשוט פאר זיך אליין צו זיין נידערגעשלאגען און געפאלען און נישט ווילענדיג רייסען זיך ארויס פון איהם די ווערטער: וואס טוהט מען מיט'ן איצטיגען אומזאץ-שטייערן ווי אזוי מאכט מען עס, אז דער טויט-קלאפ זאל אויף מיר נישט שולט זיין? וואס פאר א מיטלען קאן מען דאס אננעמען, אז מען זאל זיך וועלען צוהערען צו מיינע ווערטער? איך דארף נישט מעהר נאר, אז מען זאל זיך וועלען צוהערען צו מיינע ווערטער און דאן וועט מען זעהן, אז דער אמת איז ביי מיר, דאן וועלען זיי פערשטעהן, אז שאצערס האבען מיך בעוואוסטזיניג צובראכען און רואינירט, קאנקורענטען און גרויסע אויגען זענען אויסען מיך אראפצורוימען פון פלאץ, נישט קוקענדיג וואס איך שטער קיינעם נישט און לאז אויך א צווייטען לעבען.

שרייבען א דינקורס? אבער וואס קומט ארויס פון שרייבען? אז אלע שרייבען און אויף קיינעם פון זיי ווערט זיך ערנסט נישט אפגעשטעלט און ווי עס זאל נישט זיין, צאהלען מוז מען דערווייל און פון וואנען נעמט מען דאס? ווי אזוי גיט מען זיך עס אן עצה? און דערצו בין איך נישט דער, וועלכער זאל נעהן צום פריץ זיך בוקען און טרעהרען פערגיסען בעת עס איז נויטיג און פראטעקציע אפנוצען און ווייסען אויף אלע פראנטען און געהן אויף אייזערנע בריקען.

איך — רעדט ווייטער דער אינטעליגענט — וועל אלץ אין די וועלט טוהן נור נישט בעווייזען פאר יענעם א רחמנות-פנים און א זויערע מינע, ווייל איך האב דאס פיינט בתכלית השנאה, איך האב פיינט זיך צו ערנידריגען, ווייל איך פערליר דאן דאס בעוואוסטזיין, עס פערגעסט זיך אין אזא מאמענט, אז מען איז א מענש און מען שטעהט פאר אזא וועזען וואס איז אויך נישט העכער פון א מענש... און דער יוד פיהרט מיט זיך א אינערליכע מלחמה און ער זאגט זיך: נו, אז איך וועל פון אלעם אפשפארען, אז איך וועל נישט לעבען ווי א איירָאפּעאישער מאדערנער מענש און, אז איך וועל מיינע קינדער ארויסנעמען פון די שולען און וועל זיי נישט לאזען לערנען מעהר וועל איך דען אפילו דאן קענען אפשפארען אזוי פיל געלד בכדי צו בעצאהלען דעם אבראטאווע שטייער פון איצט און דעם וואס איך בין נאך שולדיג פון פאר 10 יאהרען מיט פראצענט און די פרישע „זאליטשקעס“? אמת איך קוק שוין נישט אויף דעם וואס איך וועל זיך מאטעריעל און גייסטיג פאלקאם רואינירען, אבער וואס קומט ארויס, אז אפילו ביי אט די בעדינגונגען בין איך אויך נישט אימשטאנד צו בעצאהלען די טויזענדטערס מיט וועלכע מ'האט מיך בעלאסטעט?

א רייכע קאלעקציע פון טיפען און בילדער וואלט דער טאלאנטפולער שריפטשטעלער געקענט שאפען פון די דאזיגע בירגער, וועלכע פיהלען זיך צובראכען, אונבעהאלפען און מאכטלאז פונ'ם איצטיגען אומזאץ-שטייער, וועלכער איז פשוט פאנטאסטיש אויסגעמאסטען געווארען. האט איינער געוואלט א נקמה דערלעבען אין זיין קאנקורענט האט מען דערצעהלט מעשיות אויף וואס די וועלט שטעהט און דערמיט האט מען בעציטלט דעם קאנקורענט. דעם שונא צו בעגראבען און מ'קאן נישט זאגען, אז די ווערטער זענען געווען כקול קורא במדבר...

נור, און אט געהט אדורך די צייט און עס רוקט צו דער טערמין פון בעטראכטען די רעקורסען. טא וואס ווערט געטוהן, אז דער פערצווייפעלטער יוד זאל ארויס פון געפאהר און זאל נישט פערמשפט ווערען צום אונטערגאנג? וואס זאל טוהן דער, וואס אליין קאן ער נישט רעדען און האט אויך נישט ווער עס זאל זיך פאר איהם אננעמען? וואס זאלען טוהן די בירגער וואס געהן ארום פערצווייפעלט און קענען זיך קיין ארט נישט געפינען?

זאלען די פראפעסיאנעלע פעראיינען ווי דער האנדווערקער-קלוב, סוחרים-פעראיין געדענקען זייערע אויפגאבען בנוגע די מיטגלידער, וועלכע זענען אויף אזוי פיל בעוולה'ט געווארען, אז זיי האבען קיין אנדערע עצה נישט ווי גענצליך אראפציגעהן פון פלאץ, זאלען זיי געדענקען אז עס האנדעלט זיך אין איצטיגען מאמענט וועגען דעם ערנסטען פראבלעם פון עקזיסטענץ און אונטערגאנג.

ל. ש.

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאליגען מאגנאטען לעבען אין ראדאם.

33. פון מלך אביון.

דער וויענער פראפעסאר, וועלכער האט זיך זעהר דורכגענומען מיט ביילקע'ס צער און אויף וועמען ס'האט געמאכט א שטארקען איינדרוק די רייסענדיגע און דראמאטיש-ריהרענדע ווערטער פון דעם יורישען קלוגען און עמפפינדליכען מיידעל פון פוילען, — האט נאכדעם, ווי ביילקע האט זיך עטוואס בערוהיגט פון איהרע ספאזמען, זיך א וויילע פערטראכט און עטליכע מינוט אריינשווייגען אין זיך אריין האט ער אויסגעטראכט א פלאן, וואס זאל זיין אנ'אויסוועג פאר דער טרוידיער לאגע פון זיין פאציענט. ביי דעם דאזיגען איינפאל האט זיך אויפ'ן פראפעסאר'ס ערנסטען געזיכט בעוויזען א דונער, קוים בעמערקבארער שמייכעל און ער האט זיך אנגערופען מיט א שטיל און פארזיכטיג קול, די געסט אין צווייטען גרויסען אויפנאהמ'ס צימער זאלען נישט הערען.

נאכ'ן אומקוקען זיך אין אלע זייטען האט דער פראפעסאר אויסגעשעפטשעט:

— הערט, גנעדיגעס פרייליין. מיין עצה איז אזעלכע: נישט זיך לאזען אפערירען, ווייל דאן שטעהט אייך פאר

צום קאנפליקט אין שטאדט-ראט.

דאס נישט אנטייל-נעמען פון די יודישע בירגערליכע ראטמענער צוזאמען מיט די רעכטע 2 מאהל אויף די שטאדט-ראט זיצונגען, וואס צוליב דעם איז געשטערט געווארען צו בעטראכטען די פרישע הלוואות-פראיעקטען, האט ארויסגערופען פערשידענע השערות. ס'איז דעריבער כדאי צו בעקענען די עפענטליכע מיינונג מיט די הויפט-סבה, וואס האט די יודישע ראטמענער געצווינגען זיך צו בענוצען מיט אזא שארף מיטעל ווי אויפרייסען א קווארום און נישט אבשרעקען זיך פאר קיין דראהונגען.

ווי בעקאנט האבען די פ.פ.ס. אין היינטיגען שטאדט-ראט, וועלכער בעשטעהט פון 45 ראטמענער אין מאגיסט-ראט-מיטגלידער, נישט מעהר ווי 20 פערזאן, זיי האבען דאך איבערגענומען די גאנצע ממשלה אין זייער האנד צוליב די בעדינגונגסלאזע אונטערשטיצונג פון די 4 יודישע לינקע, און דעם סאנאציע-קלוב, וועלכער בעשטעהט אויך פון 4 מאן שוין צוזאמען מיט דעם פארשטעהער פון די פושעמ-סלאווצעס. הגם די פ.פ.ס. ווייזען נישט אזט ארויס קיין בולט'ע אנטי-יורישע טענדענצען. האבען זיי אבער וועניג פערשטאנד פאר די יודישע פאדערונגען, און ביי הויפט-פראגען, זאגאר ריין הירטשאפטליכע, ווערען די פ.פ.ס. אונטערשטיצט אי פון די יודישע לינקע אי פון דער סאנאציע. וועלכע שטימט שטענדיג מיט לינקס אזוי ווי לויט א בעפעהל, הגם נישט אפשר צוליב די זעלבע מאטיוען וואס די יודישע לינקע.

ס'אין חאראקטעריסטיש אנצווייזען אויף דעם פאל בעת די וואהלען פון די לאיניקעס, ווי נישט די לינקע און נישט די סאנאציע מיט'ן אינדוסטריעלער אויף וועמענ'ס וואהל ליסטעס ס'זענען געגעבען געווארען נישט וועניג יודישע שטימען און נישט וועניג יודיש געלד (די יודישע וואהל-קאמיטעטען וואלטען זיך דאס געווינשען) האבען זיך נישט געראוט איבערצייגען, אז די 40% יודישע בעפעלקערונג דארפען האבען לכל הפחות איין פארשטעהער אין מאגיסטראט. און כדי דאס צו בעקומען זענען די יודען געצווינגען געווען זיך צו פערבונדען מיט די רעכטע אין איין ליסטע און געגענזייטיג זיך העלפען.

מיט דעם מצב האט מען געמוזט מאכען שלום און דעם יורישען קאלא איז נור געבליבען צוזאמען מיט די יודישע לינקע איינצונוצען אלע מעגליכע איינפליסען כדי ווי ס'איז לינדערן דעם שווערען שטאדטישען שטייער-לאסט פון דער פערארימטער יודישער בעפעלקערונג; מעגליך מאכען, אז די יודישע בעפעלקערונג זאל האטש אין א טייל געניסען פון די שטאדטישע איינריכטונגען ווי דאס איז געווען ביים פערטיילען די דירות; צונעמען האטש א געוויסען פראצענט יודישע ארבייטער און אויך צו ביסלעך יודישע בעאמטע.

אין אנהויב האט זיך אויסגעוויזען נישט קשה. דאס יודישע קאלא האט נישט דער מעהרהייט קיין בעזונדער שוועריגקייטען געמאכט הגם די אלע זאכען זענען נעגעבען געווארען אין מינימום, למשל דירות און ארבייט נאך ווייניגער ווי 20%, אנדערע זאכען גאר ווייניג, אין מיניאטור. אבער מ'קען דאך נישט אלץ אין איין מאהל, מ'האט געהאפט, אז מיט די צייט וועט עס געהען בעסער, ליידער איז מען שטעהן געבליבען ביי דעם. ס'הייזט זיך אויס אז דאס ביסעלע איז שוין דאס גאנצע וואס די לינקע קענען געבען די יודען. אויף מעהר האבען זיי נישט קיין השגות, און דאס רעכענען זיי שוין פאר אזעלכע גרויסע טובות, אז בשכר זה דארף דאס יודישע קאלא בלינד מסכים זיין אויף אלע זייערע פראיעקטען און געהן געשפאנט אין זייער רייטוואגען.

איבריגענס גלייבען זיי אין די אלטע חזקה אויף יודישע אינטערעסיצונג אלצאיינס אויב די יודען זענען יא צופרידען, אדער נישט צופרידען — און ווען די יודען האבען דערויף אויפמערקזאם געמאכט, האט מען גע'פטר'ט מיט בלויזע הבטחות, צוגעהארפען אין בעסטען פאל קליינע ביינדלעך, אבער דער ענין האט זיך נישט געריהרט פון ארט, פערקעהרט ס'האבען זיך אנגעהויבען צו הערען פערשידענע ווייגעברייטען כצד פיעל בע'עולה'טע און ווען אין דער זעלבער צייט קומט מען מיט פרישע הלוואות פראיעקטע, דער רעזולטאט פון וועלכען קען זיין א פרישער שטייער מבול, איז זעלבסטפערשטענדליך, אז דאס יודישע קאלא, וועלכעס האט נישט קיין האפנונג צו קענען איבערצייגען די מעהרהייט אין די אוננוצליכקייט פון דער אדער יענער הלוואה, האט זיך געמוזט בענוצען מיט דעם שארפסטען מיטעל און נישט דערלאזט צו א קוואליפיצירטען קווארום. און דאמיט צו געבען אנצוזעהערן די פ.פ.ס.'ישע מעהרהייט, אז מיט די יודען דארף מען זיך רעכנען; אז אויף קיין חזקה טאר מען זיך נישט שטיצען און די יודען געהען נישט — נישט אין לינקען נישט אין רעכטען רייטוואגען, נור אין זייער אייגענעם וועג אלצאיינט מיט וועמען זיי טרעפען זיך צוזאמען אויף זייער וועג.

און ווען דאסמאל האבען מיר זיך ווידער געטראפען מיט די רעכטע, הייסט דאס נישט. אז ביי ביידע זענען דא די זעלבע מאטיוון, ווייל אונזערע פאדערונגען זענען כמעט ריין-יודישע און די רעכטע ווייסען דאס גאנץ גוט. און נאריש וואלט געווען ארייצוציקען, בעת ס'האנדעלט זיך וועגען ווירטשאפטליכע פראבלעמען, אין די פאליטישע פיזאנאמיע פונ'ם מיטגעהער און צוריקלויפען, ווייל יענער איז אנטיסעמיטיש. לאמיר עס זאגען אפען: דער

א געפאהר. איהר זענט שוין אין די העכערע מאנאטען, סך הכל איז נאך איינגאנצען פארהאן א קליינע פאר מאנאטען ווען די פריכט פון אייער ליבע וועט ווערען פולשטענדיג צייטיג, דעריבער איז מיין מיינונג איהר זאלט דא מיט אייער מוטער פערבלייבען אין ווין ביז אין יענער צייט. פאהרט נישט אהיים, אויב דארט אין אייער געבורט'ס שטאדט ערווארט אייך אויסצושטעהן בעליידיגונגען. בלייבט דא און דאן ווען איהר וועט געבארען דאס קינד וועט מען עס שוין בעזארגען אין א קינדער-היים אזא, וואו דאס קינד ווערט אבגעגעבען ווערען צו ערציהען צו זארגפעלטיגטע הענד, וועלכע וועלען זארגען פאר'ן גורל פון אייער קינד און עס אויפהאדעווען אלס אנ'ארענטליכען און פולקאם ענטוויקעלטען מאן, מיט וועמען איהר וועט זיך אין די שפעטערע יאהרען נישט האבען צו שעמען. איהר וועט ביידע אזוי נאך בלייבען לעבען און קיינער וועט נישט דארפען וויסען פונ'ם גאנצען סוד.—

ביילקע'ן האבען די דאזיגע ווערטער ווי דינע שפילקעס א שטאך געטוהן אין מיח. זי איז אינגאנצען ארומגעהילט געווארען מיט א געדיכטען נעפעל, דורך וועלכען ס'האט זיך געריסען א ווייסער שטראהל. א ביסעל איז איהר גרינגער געווארען אויף איהר שווערען און פערצווייפעלטען געמיטה. די עצה פון איידעלען פראפעסאר האט פאר איהר א בלישטש געטוהן. ביילקע האט דערין געזעהן א שיין פון אנ'אויפגעהענדער זוהן. איהרע קאלטע גלידער זענען ווי אבגעפרישט געווארען און צוריק אנגעהויבען צאפלען מיט אויפגעמונטערטע צעיוארימטקייט. דאס האט אבער לאנג נישט אבגעהאלטען. באלד איז געקומען א נעדאנק, וואס האט די אויגען ווידער פערשטעלט מיט א קאלטען מרה-שחורה דיגען חשון-נעפעל. פאר איהר פנים זענען געלאפען פייערדיגע שפיזען און צעבלישטשעטע פינקען, וואס טונקען זיך אין די נאסע קאלטע הערבסט-נעכט ווי די עלעקטרישע ליכט, אויסגעהאנגען אין דער רעגענדיגער לופט, וועלכע איז ארום און ארום אויסגעפולט מיט חושך. אזוי, אז אפילו די העננענדיגע ליכט פון די עלעקטרישע שנירען ענטפלעקען נאך מעהר דעם ווייטען ים פון שוידער און פינסטערניש.

פון די דאזיגע צעפינקעלטע פאסען ליכט און שוועבענדיגע סאר איהר פייער-רעדער האט זיך פאר ביילקע ארויסגעשיילט צו ביסלעך, גלידערווייז, אלע מאהל אין אנ'אנדער פארם. דאס געשטאלט, דאס געזיכט פון דעם נאך נישט פערטיגען און נאך נישט רייפען נפש, וואס ליגט יעצט בעהאלטען אונטער איהר הארץ. זי האט עס געזעהן אין פערשידענע געשטאלטען און שוין אפילו געהערט דאס קול פון דעם דאזיגען נפש, וואס וויינט און שרייט — מאמע, מאמע.— ביילקע האט ביים דאזיגען געדאנק א ציטער געטוהן און עמיצער האט פון איהר ארויסגערעדט. אדער ארייגגערעדט: — געחאלד, ווי קאן דאס זיין? ווי איז עס מעגליך? זי האלט מען עס אויס אין ווי קאן מען בכלל איינשטימען צוגעבארען אזא נפש, וואס וועט קיינמאהל קיין טאטען נישט האבען און אפילו נישט קיין מאמע? געהן געבארען א נישט לעגאל קינד און עס איבערגעבען צו פרעמדע מענשען און איך אנ'אייגענע מוטער זאל דערביי נישט זיין און זיך ערגעץ אויסבעהאלטען אין דער ווייטער וועלט און נישט לאזען זיך הערען פון זיך, אך ווי שרעקליך ווי שרעקלין!

ביילקע האט געפיבערט, זי האט נעוואלט רעדען, אבער די ציהן האבען זיך געווארפען און פערהאקט און נישט געקענט ארויסגעבען פון זיך קיין ווארט. ביילקעס מאמע, וואס איז די גאנצע צייט געזעסען ווי געלעהמט, האט שוין אויך מעהר נישט געקענט בייבען זי

צוזייטער צד, די פ. פ. ס. האט אויך נישט קיין איבריגע אהבת-ישראל! הגם זיי בעליידיגען זיך יוען מען זאגט זיי דאס, אבער עס איז פונקט אזוי, ווייל דער וואס היט אפ, אז יענער זאל חלילה קיין איין מינוט נישט פערגעסען אין זיין אנטיסעמיטיזם, דער וואס שטעהט אויף דער וואך, אז די רעכטע זאלען חלילה נישט געהען צוזאמען מיט די יודען, און בענוצט זיך דאבריי מיט דער קלוגע המצאה, כלומרשט צו דעמאסקירען די רעכטע אין די אויגען פון די מאסען, אז זייערע אנטיסעמיטיזם איז נישט קיין אמת'ער, דער איז אליין נישט ריין פון דער אנטיסעמיטישע מכה.

דאס איז געווען בשעת די וואהלען פון די לאוניקעס ווען די פ.פ.ס. האט בין נע'טענהט, אז דער גלח געהט מיט די יודען, דאס זעלבע איז אויך מיט די ערקלערונג וועגען דעם בערימטען ארויסטריט פון וויצע-פרעזידענט בית די ארבייטער-דעמאנסטראציע אין ערשטען מאי, ווען ער האט אנגערופען נעמען פון יודען און קריסטען כדי מצרף צו זיין איינעם נאכ'ן אנדערען—א יוד מיט א קריסט, און ווייזען, אז די בורזשואזיע פעראייניגט זיך: מ'דארף נישט זיין קיין גרויסער חכם כדי צו פערשטעהען, אז דא האנדעלט זיך נישט צו ווייזען די מאסען, אז דער אנטיסעמיטיזם איז ביי זיינע אנהענגער פאלש דעריבער דארף מען איהם בעקעמפען, נור מ'וויל פערשעמען די רעכטע מיט'ן פארוואורף, אז זיי זענען נישט אויסגעהאלטען אנטיסעמיטיש און אזוי ארום זיי צווינגען ארויפצוגעהן צוריק אויף דעם ריינעם אנטיסעמיטישען דרך און נישט פעראייניגען זיך מיט די יודען און נישט שאפען קיין שטערונגען פאר די ציעלען און פלענער פון די פ.פ.ס. איבריגענס איז עס נישט אזוי שטארק פערשלייערט פונקט אזוי ווי עס איז נישט געווען פערשלייערט ווען מ'האט צומארגענס נאכ'ן אינצידענט ערקלערט אלע יודישע אינטערעסאנטען, אז אלס שטראף פאר דעם וואס דאס יודישע קאלא האט נישט געלאזט בעשליסען די הלוואה דענען אלע שטייער הנחות צוריקגעצויגען. די יודען טארען זיך נישט לאזען אבשרעקען פאר קיין זאך און דארפען געהן זייער אייגענעם יודישען וועג און נישט רעכנען זיך מיט די, וואס דאס פערדריסט זיי.

יעצט א פאר ווערטער אויפ'ן אדרעס פון די יודישע לינקע. זיי געהערען דאך יא צו זיין דאס אויבערשטע פון שטייסעל. פאר וואס נוצען זיי נישט אויס ביים סאציאליסטישען מאגיסטראט. אז מ'זאל פערגרעסערען די צאהל יודישע ארבייטער און נישט בלויז ביי אינוועסטיציע-ארבייט. נור אויך צונעמען יודישע ארבייטער צו די שטענדיגע שטאדטישע ארבייטען; צונעמען אפיסעל יודישע בעאמטע; בעפרייען די ארימע פון שטייער א.ד.ג. זייער לאגע איז דאך דאמיט בעסער, ווייל ווען ציליב „פרינציפען" זענען זיי נישט „מחויב" צו שטיצען די פאדערונגען פון די 8 יודישע בירגערליכע ראטמענער. קענען זיי גאנץ בעשטימט רעכנען אויף די אונטערשטיצונג פון די לעצטע און אלע יודישע ענינים און די לינקע האבען דעריבער א בעדייטונג נישט פון 4 פערזאן נור פון 12 — מיט אזא כח וואלט מען געמוזט זיך רעכנען; ליידער איז נאך די שפראך דאס צו פערשטעהן נישט בעשאפען געווארען.

א ראטמאן.

צען שטילשווייגענדיג און מיט איהר גאנצען מוט, און שטארקענדיג זיך מיט אלע איהרע לעצטע כחות האט זי א דערשלאגענע זיך געווענדעט צום פראפעסאר: הערר פראפעסאר, איך דאנק אייך פון טיעפען הארצען פאר אייער פעראינטערעסירונג און איידעלען מיטגעפיהל. אבער אין דעם דאזיגען קינדער-היים וועט דאך דאס קינד ערצויגען ווערען נישט אלס יוד, ווי עס איז געבוירען. גוט, איך געה איין אויף אלעם. מיר בלייבען דא, לויט אייער עצה און ווילען. איך וועל שיקען געלד פאר'ן קינד. אבער זאל כאטש דאס קינד א יודע זיין. —

— אבער, מאדאם, זי קאנען רוהיג זיין, דאס קינד וועט אין א יודישען אנשטאלט איבערגעגעבען ווערען. דען אויך איך א יודע בין. —

ביילקען און אזוי אויך איהר מוטער איז איצט ליכטיג געווארען אין די אויגען, ווען זיי האבען דערהערט, אז דער פראפעסאר איז א יוד. ביילקע האט שוין גארנישט מעהר גערעדט און ס'איז בעשלאסען געווארען ס'זאל בלייבען ווי דער פראפעסאר האט פארגעלעגט און ביילקע מיט איהר מוטער זענען שוין ניט אדעקגעפארען פון חיעז, נאר זיך איינגעארדנעט אין איינעם פון די דארטיגע האטעלען, וואו זיי האבען געוואהנט איניגע מאנאטען.

(פארטזעצונג קומט).

נאטיצען.

אז מ'קלינגט איז א חגא...

אויף דעם ארטיקעל אין אונזער צייטונג וועגען די שמועות, אז די גמינע האט זיך פערדשאפט אין דער עזרה א רשימה מיט נעמען פון די, וועלכע האבען בעקומען שטיצע אויף פסח אויף דער הוא אמינא זיי צו פסל'ען ביי די גאהנטע קהלה-וואהלען — האט די „עזרה" געענטפערט מיט א בריעף פון לא היו דברים מעולם — אז ס'האט זיך צו איהר מצד דער גמינע בכלל קיינער גיסט געווענדעט נישט פריוואט און נישט אפיציעל וועגען אזא זאך. אין דער תשובה פון דער עזרה ווערט נאר, אגב, אנגעמערקט, אז ס'איז נישט אויסגעשלאסען, אז אזא פאדערונג זאל נישט קומען פון דער אדמיניסטראטיווער מאכט.

סיר האבען ווענינ חשק אין יעצטיגען מאמענט ארייגצולאזען זיך אין א פאלעמיק, וואס שייך דעם דאזיגען ענין. מיר ווילען זיך האפענטליך צו דער עצם זאך ברייטער אומקעהרען. ס'איז אפשר יעצט א ביסעל פריהצייטיג. ווילען מיר עס פארלויפיג איבערלאזען אויף א מעהר אקטועלער צייט, ווען דער וואהל-פיבער וועט זיך שוין פיהלען אין דער צעזוארימטער אטמאספערע.

אויף דעם וואס מיר ווילען יעצט רעאגירען איז נאר דאס, וואס עזרה האט אין אזא קאטעגארישען טאהן אבגעלייקענט, אז די גמינע זאל זיך האבען בכלל געווענדעט נאך א וועלכען ס'איז אויסצוג פון די. וואס האבען גענאסען פון פסח-שטיצע. די דאזיגע ביפר-הכל-שפראך איז אונז א גרויס חידוש, מחמת לויט ווי ס'גיבען אונז איבער בעגלויביגטע מענשען, האט די גמינע יא ארויסגעפאדערט פון עזרה א אויספיהרליכע רשימה פון די אלע, וואס האבען גענאסען פון איהר פסח-אקציע.

די ארויספאדערונג מצד דער גמינע איז מאטיווירט געווארען דערמיט, אז די גמינע זאל נישט האבען קיין טעות ביים ערטיילען דירך איהר דעם מתן בסתר, כדי די, וואס האבען בעקומען שטיצע פון עזרה, זאלען נישט נאך א מאהל נעמען פון מתן בסתר.

אין פליג א וואוילער תירוץ. נאר ווען נישט די פירושים און די קאמענטארען וואס ווערען דערצו צוגעגעבען. וואס דארפט מען בעסער. אפילו די וואס האלטען פון דער גמינע עולם ומלואו ווייסען אויך צו דערצעהלען, אז די גמינע האט זיך שוין פערזארגט מיט א פעסטען כלי זין געגענצווירקען די בעלי מלאכות און ארבייטער. וואס וועלען שטימען פאר די פראלעטארישע פארטייען. אין וואס עס בעשטעהט דאס כלי זין? — גאר פשוט. מ'וועט זיי פסל'ען, ווייל פיעל פון זיי פיגורירען אין דער רשימה פון דער פסח-אקציע פון עזרה.

טא פרעגט זיך פון וואנען נעמען זיך פארט אזעלכע קלאנגען?

דאס איז נומער איינס.

בעזונדערס ווייסען די זעלבע ה"ה, וואס זענען בלב ונפש איבערגעגעבען דער גמינע, צו דערצעהלען, אז די דאזיגע קעניגסבערג און וויינטרויב האבען די מקבלים און נצרכים פון דער ארטאדאקסישער קלאס געטיילט פסח-שטיצע פון מתן בסתר, כדי זייערע נעמען זאלען נישט ברויכען פערעפענטליכט ווערען און אזוי נאך נישט געפסל'עט ווערען ביי די וואהלען; דאגעגען די האנדווערקער, ארבייטער און בעלי מלאכות. און בכלל אזעלכע, וואס געהערען נישט צו דער ארטאדאקסיע, פאר זיי האט מען זיך וועניג אוועקגעבערגט, זיי זאלען נישט נתגלה ווערען. פאר זיי איז מתן בסתר, לויט די „דיפלאמאטישע אויפפאסונג" פון די דאזיגע גמינע-ה"ה, א צו „דעליקאטע" זאך, און עס מאכט נישט אויס, וואס די דאזיגע שיכטען וועלען געהן אין עזרה זיך פערשרייבען.

פון וואנען נעמען זיך ווידער די דאזיגע נייע קלאנגען?

אז מ'קלינגט מוז דאך עפיס זיין.

אנדערש פון וואנען נעמען זיך פארט אזעלכע קלאנגען און ידיעות?

אז מ'קלינגט איז א חגא...

יעצט ווילען מיר אויפמערקזאם מאכען די „עזרה" אויף איהר בעמערקונג. אז ס'איז מעגליך, אז די אדמיניסטראטיווע מאכט זאל ארויספאדערען פון איהר א רשימה פון די, וועמען זי ערטיילט שטיצע. מיר ווילען איהר דערמאנען, אז אפילו ווען דאס זאל געשעהן, איז דאס נישט שייך פאר די יעניגע, וואס געניסען נאר פון דער פסח-אקציע. מיט 5 יאהר צוריק צו די וואהלען פון דער היינטיגער גמינע איז די דעמאלסדיגע עזרה-פערוואלטונג געשטאנען אויף דעם שטאנדפונקט, אז די פערזאנען, וואס ווערען געשטיצט איינמאהל אין יאהר פון עזרה — אויף פסח, קאנען נישט קוואליפיצירט ווערען צו אט דער קאטעגאריע נויטבעדערפטיגע און געזעלשאפטליכע מקבלים, אויף

ווען מען ט'איז חל דער אקולניק אוועק־צונעמען די רעכט אלס וועהלער ביי קהלה וואהלען. אזעלכע בעקומען נישט קיין רעגולערע שטיצע פון דער געזעל־שאפט, נאר זענען געצווינגען אין רער לעצטער מינוט, ווען זיי האבען שוין קיין רעטונג און קיין אויסוועג נישט, איין מאהל אין יאהר צו געניסען פון די פסח־אקציע. ווייל זיי ווילען קיין חמץ נישט עסען און אויף מצות און אנדערע פסח'דיגע פראדוקטען האבען זיי נישט — אזעלכע מענשען קאנען קיין מאהל נישט געשטעמפעלט ווערען אלס שנארער. דאס זענען מענשען בכבוד'יגע און ווען נישט צוועלען זיין אבגעהיטען נישט צו עסען חמץ אום פסח, האלטען זיי זיך בעשטימט אבגע־זאגט פון יעדער מין שטיצע. אזעלכע מענשען זענען פולבערעכטיגטע בירגער, ביי וועלכע מ'טאר די וואהל־רעכט נישט אוועקרויבען.

אט אזוי האט געהאנדעלט די פער־וואלטונג פון עזרה מיט פינף יאהר צו־ריק און דאס דארף אונבעדינגט גע־דענקען די היינטיגע פערוואלטונג פון עזרה ביי די נעכסטע קהלה־וואהלען און נישט דערלאזען, אז די רשימה פון דער פסח־אקציע זאל אויסגענוצט ווערען צו אזעלכע צוועקען, וואס זא־לען דערנידעריגען דעם כבוד פון די צייטווייליגע נצרכים, וואס ווערען פינ־רעגעסטרירט איין מאל אין יאהר, וועלכע האבען נאך זייערע האפנונגען נישט אויסגעגעבען און זיי גלויבען נאך מיט סולען בכחון, אז זייער מזל וועט נאך אויפשיינען און זיי וועלען ווידער געשטעלט ווערען אויף די פיס.

פון אזעלכע מענשען טאר מען זיי־ער מענשליכע ווירדע און זייער ביר־גערליכע רעכט נישט אוועקרויבען.

ב. צווייג.

קליינער פעליעטאָן.

דער סוד פון היינטיגען מכחר...

זיצען דריי עלטערע יודען, פראקטי־שע כוחרים און רעדען צווישען זיך.

איינער זאגט: — וואס איז די פעולה פון היינטיגע מסחרים, אז וויפיל איך פערמאג, האב איך עס נישט ביי זיך, נאר ביי יענעם, ס'איז צעזייט און צע־שפרייט.

האקט איהם איבער דער צווייטער און זאגט:

— דערפאר האסטו יענעם'ס, יענער האט ביי דיר, יענער איז אויך צעזייהט און צעשפרייט.

מישט זיך א דריטער.

— הלמאי זאל איך זאגען, איהר זענט ביידע גערעכט. אזוי דארף עס טאקע צו זיין. די וועלט פיהרט זיך גאנץ אין ארדנונג.

איך וועל אייך זאגען א משל. ווען ס'קומט אן דער זומער, מיט די נייע פירות, הויבען אן די ווייבער צו פרעג־לען איינגעמאכטס.

פרעגעלט פרוי בארנשטיין איינגע־מאכטס און גיט נישט אביסעל די איי־גענע בני בית צו פערזוכען. ווען ס'וועלען קימען צו גאסט די לעווינסאנס — זאגט זי — וועט מען זיי דערמיט מכבד זיין.

די פרוי לעווינסא פרעגעלט אויך איינ־געמאכטס און טהוט אויך דאס זעלבע, זי גיט אויך נישט דעם מאן און קינדער צו פערזוכען. זי האלט, אז ס'וועלען קו־מען צו גאסט די בארנשטיינס, וועט זי זיי דערמיט מכבד זיין...

איז דאך אייגענטליך א קשיא, למאי דארף איינע האלטען דאס איינגעמאכטס פאר דער אנדערער, איז דאך בעסער, אז יעדע זאל זיך אויפעסען איהר איינ־געמאכטס און פטיר אנ'עסק!

ניין, איז דאס אבער נישט קיין גאנג יענעם'ס עסט זיך געשמאקער, מיט מעהר אפעטיט...

אין אין דעם ווי איהר זעהט — האט דער דריטער יוד ווייטער געזאגט — ליגט דער סוד פון מסחר, ווארום, אז נישט, וואלט דאך גאר קיין מסחר נישט געוועזן... אגב טרעפט דאך, אז איינער עסט ביים צווייטען מעהר, וויפיל יענער האט ביי איהם געגעסען...

אט אין דעם ביסעלע מעהר, וואס יענער נעמט, ליגט דער סוד פון מסחר...

שר של אש.

דאס קור-ארט טרוסקאוויעץ.

פערהאנען קור־ערטער, וועלכע זע־נען רייך מיט פערשידענע קור־שטאפען, וועלכע בדענגען נישט ווייניג נוצען פאר פערשידענע ליידענדע. אבער א אויסנאהם האט דאס איבענדערמאנטע קור־ארט, וועלכעס האט צו פערדאנקען זיין וועלט־נאמען, זיינע נאטירליכע אוצרות, וועלכע זענען דורך דער ווי־סענשאפט, טעכניק און קונסט ז'ערפיהרט געווארען ביז דער העכסטער נוצבארקייט, וועלכעס צייכענט זיך אויס ביי מיט'ן קלימאט וואס איז אנגענעהם און געזונד פאר'ן געפעהרליכע שין קראנקען, ווי אויך מיט די מינעראלע רייכטימער. עס איז ווערט צו בעמערקען. אז דארט איז דא 3 מינעראל וואסערען מיט די נע־מען „נאפטושא", אויך „זאשא" און „מא־רישא". דאס ערשטע איז ספעציעל פאר נירען און פאר צוקער־ליידענדע און רעוומאטיזעם. און די אנדערע 2 הא־סערען זענען ספעציעל פאר מאגענליי־דענדע און אנדערע אינערליכע קראנק־הייטען. די גוטע ווירקונג פון די וואַ־סערען זענען אונגלויבליך און אונבע־שרייבליך.

די הייל־ערפאלגען פון דאזיגען קור־ארט האבען א וועלט־בעדייטונג פאר די דערמאנטע קראנקהייטען, יעדער גע־פעהרליכסטער קראנקער בעקומט דארט די נעהעריגע פעולה. דאס איז א נא־טור געשאנק פון הימעל. נישט נאר פאר קראנקע, נאר אפילו פאר געזונטע, וועל־כע זוכען אנ'אפרוה ארט איז דארט דער אידעאלסטער רוה־פלאץ, וואו אויסער רוה, איז אויך דא גרויסשטעדטישע פערגניגענס. מיט איין ווארט דאס אוי־בענדערמאנטע קור־ארט קאן זיך אנט־קעגענשטעלען מיט איהר קאמפארט און ווירקונג געגען אלע אויסלענדישע קור־ערטער. נישט נור מיט דער ערפרישענ־דען לופט. און מיט די בעדער, נאר מיט דעם איינעם שטעהט עס נאך העכער פון אלע אנדערע קור־ערטער אין אויס־לאנד. — מיט דעם וואסער, וועלכעס איז ספעציעל פאר נירען און פאר צו־קער־ליידענדע די איינציגע רפואה.

אויך איז צו בעמערקען דאס ערנסט־קייט און דאס איידעלקייט פון דעם אינהאבער פונ'ם אויבענדערמאנטען זאק־לאד ד"ר רוימאנט יאריש. אויך פון די פערוואלטונג, זייער איידעל בענעהמונג צו אלע קור־געסט אהן אונטערשיד פון נאציאנאליטעט און שטאנד. זייער פריינד־ליכקייט און גוטהערציגקייט שטייגט איבער יעדע מאס, פון גאסטפריינדליכ־קייט, און נישט בחנם וואקסט מיט יע־דען יאהר די פעראינטערעסירונג צו אט דעם וויכטיגען קור־ארט, וועלכעס ווערט עמפפעהלט דורך דאקטוירים ספעציא־ליסטען, און טוריסטען פון דער גארער וועלט, קומען זעהען דאס פון הימעל־געבענשטע ווינקעל אויף דער וועלט. ס איז ווינשענסווערטה. אז די יורישע קראנקע און ערהאלונג־זוכענדע זאלען בעזוכען דאס אויבענדערמאנטע קור־ארט, וואו זיי וועלען בעקומען א רפואה בדוקה.

ה. רייכבארט

ראדאם.

פון די ראדאמער מעשה'לעך.

א מעשה'לע מיט א מאראל.

1.

אין שטוב איז געווען ליכטיג. די מחותנים פון ביידע צדדים זענען שוין געזעסען ארום, דער טיש איז געווען סערווירט און אויבען־אן איז געזעסען „ער" דער „חתן־בחור" אליין, אלץ איז שוין גרייט. די תנאים זענען שוין גע־לעגען אויפ'ן טיש נור זיי אונטערצו־שרייבען. ס'האט שוין גארנישט גע־פעהלט נור איין קלייניגקייט: דער מחותן זאל לייגען די מזומנים אויפ'ן טיש...

איז אבער דער מחותן א יוד נישט קיין בטלן, וואס לאזט זיך נישט פיהר־רען ביי דער נאז פון די „היינטיגע" בחורים. האט ער דעריבער געזאגט, אז באלד מזומנים — איז לא, דאס געלד „חתן־בחור" בעקומסטו ערשט דעמאלסט, ווען דו וועסט זאגען דעם „הרי את"...

אונזער „חתן בחור" האט דאן א רוף־געטהון די מאמע פון טיש, אפשר מכלומרשט אויף א „בעראטונג" און — עד היום ווייסען נישט די מחותנים און געסט וואו זייער געבליבען איז.

מאראל: איידער איהר זעצט זיך היינט שרייבען תנאים, מערשליסט פריהער גוט די טהיר...

צו אלץ דארף מען האבען מזל!

II

האט זיך — ביי אונז אויף א געוויי־סער גאס — געלעבט א פאר פאלק גאנץ רוהיג און צופרידען און פארוואס טאקע ניט? — ער א גאנץ וואוילער יונגערמאן — זי א גאנץ לעבעדיג ווייבעל, האבען זיי איינער צום אנדע־רען קיין טענות נישט געהאט און — דאס ערשטע יאהר נאך דער החתונה געבענשט געווארען מיט דער ברכה פון דער „מוטער רבקה" און דאס ווייבעל האט צו מזל געבוירען א צווילינג.

און דא הויבט זיך ערשט אן דער סיפור־המעשה:

דער יונגערמאן איז — ווייזט אויס נישט קיין גרויסער אנהענגער פון דער „צווילינגס־אידעע" (בפרט נאך פון צוויי מיידלעך) האט ער זיך מישב געווען און געמאכט א „ויברח". „אויב ס'קאן א זעלכעס טרעפען — זאגט ער — וויל איך נישט מעהר"...

ס'טייטש! גזלן! רוצח! האסט דאך איבערגעלאזט א חייב מיט קינ־דער? היתכן?! ס'העלפט נישט! כאטש רעדט צו דער וואנט. ער טענה'ט: „נישט דערויף האב איך זיך גערעכט"...

אין אבער די מעשה, אז דער עיקר איז מזל! ווייל וואלט די אשת־חיל גע־האט מזל אין געווינען א בן־זכר, וואלט זיך דאס פאר־פאלק ווייטער געלעבט ווי נאט אין ארעט. דארף זי צום שלימזל האבען א צווילינג און דוקא צוויי בתו־לות און דער „העלד" זאל זיך דער־שרעקען און פערלאזען די פאזיציע...

אמת. מענשען בעמיהען זיך צוריק צושטעלען דעם שלום בית און אראפצו־ברענגען דעם אורח, אבער ווער ווייסט צי דאס וועט זיי געלונגען?

◆◆◆◆◆◆◆◆

וואס הערט זיך אין ראדאם.

פראטעסט-שטרייק פון די ראדאמער סוחרים און האנדווערקער געגען דעם אומזאץ-שטייער.

אזוי בעשלוסט דער היגער פוילישער האנדווערקער-פעראיין.

די גרויסע אויסמעסטונג פון אומזאץ-שטייער פארן פערגאנגענעם יאהר 1927 האט אין די ברייטע קרייזען פון ראדאמער סוחרים און האנדווערקער אויסגערופען פעסימיסטישע שטימונגען און א גרויסע זארגע וועגען זייער ווייטערדיגען עקאנאמישען מצב.

ראדאם איז אין דעם פאל נישט קיין יוצא מן הכלל. לויט די פערשידענע ידיעות, וואס קומען אן פון פיעל שטעדט און שטעדטלעך איז כמעט אין גאנצען לאנד אויסגעפאלען די אויסמעסטונג פון אומזאץ-שטייער פון דערמאנטען יאהר אין א אונגעהויער העכערער מאס. דער יאוש און די מורא פאר דער קריטישער לאגע, וואס קאן אויסשטעהן אין צוזאמענהאנג מיט דער גוזמא'דיגער איבערשאצונג, האט שוין אזוי ווייט דערגרייכט, אז אין א טייל שטעדט איז אקטועל געווארען דער געדאנק אויפצוהייבען א פראטעסט-שטרייק. וואס זאל זיך אויסדריקען אין פערמאכען אויף איין טאג די געשעפטען און אבשטעלען די ווארשטאטען אלס דעמאנסטראציע-צייכען געגען דער גרויסער אומזאץ-אויסמעסטונג.

אזוי למשל ווערט איבערגעגעבען, אז אין לובלין איז היינטיגע דינסטאג איינגעארדענט געווארען אזא פראטעסט-שטרייק פון אלע דארטיגע סוחרים און האנדווערקער. ווי מען הערט זאלען אין דער פראגע אויך האבען גענומען א ווארט די פארשטעהער פון סוחרים-טום און האנדווערקער-טום אין ראדאם.

צו דעם צוועק איז דעם פאריגען זונטאג דעם 13-טען ה.מ. פארגעקומען אין דער פוילישער האנדווערקער-רעסורסא א אויסערגעוויהנליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון די קריסטליכע ראדאמער סוחרים און האנדווערקער.

די בעראטונגען אויף דער פערזאמלונג וועגען אומזאץ-שטייער האבען אויסגערופען א היסע דיסקוסיע. אין רעזולטאט דאס די פערזאמלונג בעשלאסען בייצולייגען דער מאכט א ענערגישען פראטעסט געגען דער צו-גרויסער אויסמעסטונג פון אומזאץ-שטייער.

אלס אויסדריק פון פראטעסט ווערט אין דער ערשטער רייהע אנגענומען דורך דער פערזאמלונג דאס שיקען א מעמאריאל צום פינאנץ-מיניסטעריום, צום האנדעלס מיניסטעריום, אין דער וואיעוואדסטווא און אין דער סטאראסטווא.

אין מעמאריאל ווערט געפאדערט: אויף דאס ניי בעטראכטען די אויסמעסטונג פון אומזאץ-שטייער און אויפהאלטען די עקזעקוציעס פון דעם שוין אויסגעמאסטענעם שטייער.

אין דערמאנטען מעמאריאל ווערט גלייכצייטיג בעמערקט, דאס אין פאל ווען די דערמאנטע פאסטולאטען וועלען נישט בעריקזיכטיגט ווערען אין דער קורצעסטע צייט, וועלען דאן די ארגאניזאציעס פון די האנדווערקער און סוחרים אין ראדאם זיין געצווינגען — מיטן צוועק צו אקצענטירען זייער פראטעסט געגען דער יעצטיגער אויסמעסטונג פון אומזאץ-שטייער — צו פערמאכען די ארבייט'ס-ווערקשטאטען אין פערלויף פון איין טאג.

דער מעמאריאל איז ארויסגעשיקט געווארען צו די געהעריגע מאכט-אינסטאנצען צומארגענס מאנטאג דעם 14-טען ד. י.

אונטער'ן מעמאריאל זענען אונטערגעשריבען אלע ארטיגע ארגאניזאציעס פון סוחרים און האנדווערקער, אין וועמענס צוזאמענשטעל ס'געהען אויך אריין צוקערניעס און רעסטאראציעס.

ווי מ'קאן אלוא משער זיין איז אפשר גאנץ מעגליך, אז ס'זאל דראהען ראדאם צוהאלטען פערמאכט אויף 24 שעה אלע ווארשטאטען, געוועלבער, ציקערניעס און רעסטאראציעס אלס צייכען פון פראטעסט געגען דער צו-שטארקער אבשאצונג פון אומזאץ-שטייער.

פון האנדווערקער-קלוב

אויף דער געמיינזאמער קאנפערענץ פון קלוב-פערוואלטונג און פארשטעהער פון אלע פעראיינען ביים קלוב וואס איז פארגעקומען דינסטאג דעם 15 ד. ח. איז בעהאנדעלט געווארען פאלגענדע פונקטען:

1) בעריכט פון דער קאנפערענץ אין קעלץ 2) דעלעגאציע אין היגען שטייער-אמט 3) אויפקלערונג צום מאגיסטראט וועגען ברילאנסט מצבה און פרייע פארשלאגען.

דער דעלעגאט צו דער קעלצער קאנפערענץ ה' מאגנישעווסקי האט אנגעגעבען פאלגענדען בעריכט פון דער קאנפערענץ:

זונטאג דעם 13 ד. ח. איז אין קעלץ פארגעקומען א קאנפערענץ פון די האנדווערקער-ארגאניזאציעס פון דער קעלצער וואיעוואדזטווא ביי דער בעטייליגונג פון 78 דעלעגאטען פון 40 פונקטען. אויף דער קאנפערענץ האט מצד דער ווארשאווער צענטראלע אנטייל גענומען די ה"ה פרעזעס פון צ. ק. אינזשיניער א. טשערניאקאוו און אינסטרוקטאר ראנגעס. דעם ראדאמער האנדוו.-קלוב האבען רעפרעזענטירט די ה"ה פערוו. מיטגליד י. י. מאגנישעווסקי און סעקרעטאר ש. סטראוטשינסקי.

דער טאגעס-ארדנונג איז געווען פאלגענדער: 1) די שטייער-פראגע. 2) דאס צעכען-געזעץ. די פארשטעהער פון דער צענטראלע האבען אין זייערע רעפעראטען אנגעוויזען די שטימונגען אין די רעגירונג'ס-ספערען וועגען די פערשידענע געזעץ פראיעקטען און די בעזונדערע ראליען וואס עס שפילען די דירעקטארען פון די פערשידענע דעפארטאמענטען ביים רעגירען די געזעצען.

דער צענטראלער האנדוו.-פערבאנד האט אונאויפהערליך אינטערווענירט אין די געגעבענע מיניסטעריום'ס וועגען יעדער פראגע. עס איז צוגעשטעלט געווארען געהעריג אויסגעארבייטע מעמאריאלען און אין פיל פאלען איז געלונגען אדורכצופיהרען די פאסטולאטען פון דער צענטראלע.

די פראווינצער דעלעגאטען האבען אינפארמירט וועגען די לאגע אין זייערע ערטער. איבערהויפט האבען זיי זיך אנגעשטעלט אויף דעם, וואס די נאטשעלניקעס פון די שטייער-אמטען, די סטאראסטעס, אדער די מאגיסטראטען טייטשען פערשידענארטיג אויס דאס געזעץ צום שאדען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

סעקרעטאר ש. סטראוטשינסקי, וועלכער האט אנטייל גענומען אין דער פון דער קאנפערענץ געוועהלטער דעלעגאציע צום וואיעוואדע און צום פרעזעס פון שטייער-קאמער גיט איבער, אז די רעגירונג'ס-פארשטעהער האבען גינסטיג אויפגענומען די דעלעגאציע און האבען פערשפראכען צו פעראינטערעסירען זיך מיט דעם מאטעריאל, וועלכעס איז דורך דער צענטראלע געזאמעלט געווארען און זיי איבערגעגעבען געווארען. ספעציעל וועגען די שטייערען האט דער פרעזעס צוגעזאגט אין יעדען פאל גענוי פעסטשטעלען די ריכטיגקייט פון די אנקלאגען פון די בעעוולה'טע.

די פערזאמעלטע האבען גענומען צו קענטניס דעם בעריכט.

עס ווערט אויסגעוועהלט א דעלעגאציע פון די ה"ה פר. אינזש. ל. בערקמאן, וו. פר. מ. רובינשטיין, ה. האך, צ. בוימאן, און סעקר. ש. סטראיטשינסקי, וועלכע דארף געהן צום היגען נאטשעלניק פון שטייער-אמט מיט א רשימה פון די בע'עולה'טע שטייער-צאהלער.

וו. פר. פון שטאדט-ראט ה' קאטלער האט אנגעגעבען א בעריכט פון די לעצטע פערהאנדלונגען אין שטאדט-ראט.

פון יודישען פאלקס-אוניווערסיטעט אין ראדאם.

פאריגען שבת דעם 12/V ד. י. איז אין לאקאל פון „פורוויט" פארגעקומען א גרויסע פערזאמלונג, אויף וועלכער ס'האבען זיך בעטייליגט העכער 100 פערזאן. ביי א פיעל געפאקטען זאהל האט ה' מעלכיאר געעפענט די פערזאמלונג און בעלויכטען די אויפגאבען פון דער פערזאמלונג. דאן בעקומט דאס ווארט ה' סאלבע צום רעפעראט פון דער בעדייטונג פון א פאלקס-אוניווערסיטעט.

נאכ'ן רעפעראט ענטוויקעלט זיך א שטארקע און ברייטע דיסקוסיע אין וועלכער ס'האבען אנטייל גענומען די ה"ה מרגליות, זילבערשטרום, שטערן, שניירערמאן, גינצבורג, רוזמאן און ראסענבערג משה.

צום סוף פון דער פערזאמלונג ווערט דורכ'ן פארזיצענדער פארגעלייגט די פאלגענדע רעזאלוציע, וועלכער עס ווערט איינשטימיג אנגענומען: „די פערזאמלונג, וואס קומט פאר שבת דעם 12/V ד. י. אין לאקאל פון „פורוויטס" אנערקענט די נויטווענדיגקייט און נוצליכקייט פון א יודישען פאלקס-אוניווערסיטעט אין ראדאם, און פערפליכטעט זיך מיטצוהעלפען מאטעריעל און מאראליש ביים שאפען די אויבענדערמאנטע אינסטיטוציע".

אויף וואס קהל'יש געלד געהט אלץ.

ביז נישט לאנג האט די ראדאמער גמינע געהאלטען אויף פענטיע נאר צוויי קריסטליכע אגענטען, וואס זאלען היטען די שחיטה. לעצטענס האט זיך די גמינע ארומגעזעהן, אז צוויי האט זי וועניג און זי האט, ווי מיר הערען, צוגענומען! נאך א דריטען אגענט. (מסתמא אלץ על חשבון הקהל) אויף דעם צוועק איז געלד קיין מניעה נישט. פאר דאס אבער, אז מ'בעדארף בעצאהלען עטליכע צעהנדליג זלאטעס דעם שול-כאר, אויף דעם איז שוין קיין געלד נישטא.

האט סאקע דער שול-כאר, וועמען ס'קומט ביי דער גמינע 100 זלאטעס, פערסטרייקט, און דעם דריטען מאי, ווען די גמינע האט איינגעארדענט א גאטעס-דיענסט אין שוהל האט דער חזן איינער אליין געמוזט אבזינגען עטליכע קאפיטלעך תהלים, ווי אויך דעם נאציאנאלען פוילישען הימן. אזעלכע געזאנגען, וואס פאסען זיך זעהר געזונגען צו ווערען מיט א כאר, כדי ס'זאל מאכען דעם געהעריגען איינדרוק און צו-געבען די פייערונג א אימפאזאנטען כאראקטער.

איזעקצושטעלען א חזן איינעם אליין צו א גאטעס-דיענסט וואלט אפשר גיכער געפאסט פאר דער וואלינער גמינע, אבער קיינמאל נישט פאר אזא גמינע ווי די ראדאמער.

ס'יאלט פיעל שענער און גלייכער געווען צו בעצאהלען דעם שול-כאר זיין חוב, איידער צו צונעמען נייע און פרישע אגענטען און אויסהאלטען זיי אויף קהל'ס ראסטשאט.

ס'וואלט מעהר כבוד געווען די תפלות אין דער ראדאמער שוהל זאלען אבגעריכט ווערען מיט'ן גלאנץ. סאקע אין בעגלייטונג פון א כאר צו לייטען גלייך, איידער צו וועלען שיער נישט פערוואנדלען א יודישע גמינע אין א דעפענסיווע.

אינטערעסאנטע זיצונג אין שטאדט-ראט.

מיטוואך, היינטיגע וואך, זענען פארגעקומען צוויי זיצונגען אין שטאדט-ראט מיט איין און דעם זעלבען טאג-אירדנונג. דער הויפט-פונקט אויף ביידע זיצונגען איז געווען דאס בעשטימען די הלוואות אויף אנדערטהאלבען מיליאן זלאטעס.

דאס מאהל זענען געקומען כמעט אלע דאכמענער. אויך די יודען און די דעכטע.

צווישען אנדערע קאמוניקאטען פון מאגיסטראט ווערט אויך פארלעזענט און גענומען צום קענטניס דער רעזיגנאציע-בריעף פון ה' מול-ער, אז ער ענטזאגט זיך פון זיין מאנדאט אלס ראטמאן. דער פארזיצענדער ערקלערט, אז אויף זיין ארט געהט אריין ה' נתן זיגמאן, וועלכער וועט שוין אויף דער צווייטער זיצונג איינגעלאדען ווערען.

ביים בעטראכטען דעם פונקט, וואס שייך די הלוואות, ווערען געליינט צוויי דעקלאראציעס: איינע פון די פוילישע רעכטע און די צווייטע מצד די יודישע בירגערליכע ראטמענער. אין ביידע דעקלאראציעס ווערט אויסגעדריקט א פראטעסט געגען שטאדט-ראט צוליעב זיין איגנארירען און גרינגשעצען די פאסטולאטען פון די ביידע דערמאנטע פראקציעס. צוליב דעם דאזיגען מאטיוו נעמען זיי נישט אויף זיך די פעראנטווארטליכקייט פאר די הלוואות, אויבוואהל זיי נעמען אנטייל אין דער זיצונג. אין דער יודישער דעקלאראציע ווערט געזאגט, אז די שטאדט איז אזוי אויך שוין פערשולדיגט אויף 30 מיליאן זלאטעס, און אפילו אזא שטאדט ווי קראקא איז אויך מעהר נישט שולדיג, הגם איהרע איינקונפטען זענען פיעל גרעסערע ווי ראדאם, און ווען ס'קומט צו א יודישער פאדערונג ווערט זי נישט בעריקזיכטיגט. אזוי למשל האט זיך די גימנאזיעס „פשיאטשול חיעדזי" געווענדעט צים מאגיסטראט נאר א סובסידיע און די ביטע איז נאך אפילו ביז היינט נישט בעטראכט געווארען.

די הלוואה פון 300.000 זל. ווערט איינשטימיג אנגענומען נאר מיט'ן בעדינג, אז דאס געלד מוז אויסדריקליך פערווענדעט ווערען אויף די אנגעוויזענע צוועקע, נעמליך: פאר דער פאבריק „טופארפאסטאט" און וואסער-לייטונג-אינסטאלאציעס. די צווייטע הלוואה פון 600.000 זל. אויף דער צעגעלניע, וואס דער מאגיסטראט בויט אויס, ווערט אויך איינשטימיג אנגענומען. א גרויסע דיסקוסיע רופט נאר ארויס די הלוואה פון 600 000 זל. אויף א באהן-ליניע צום שחט-הויז. פרעזידענט גזשעטשנאראווסקי בעגרינדעט די נויטווענדיגקייט פון דער לעצטער הלוואה. געגען דעם זאגען זיך ארויס די רעכטע און די יודען. בעת דער אבשטימונג זענען געווען 25 פאר דער הלוואה! 12 זיך אבגעהאלטען פון שטימען און איין שטימע געגען. דער מאגיסטראט-פארשלאג וועגען דער הלוואה געהט דורך.

דער שטאדט-ראט נעמט-אן צוגעבען אן איינמאליגע שטיצע אין דער גרויס פון 300 זל. פאר די געליטענע פון די ערד ציטערנישען אין בולגאריע. דאן גיעט-אן אן ערקלערונג דער פארזיצענדער ה' קעלער'ס קראאוז, דאס היות ווי די רעגירונג פראיעקטירט איבערצופיהרען די ראדאמער באהן-דירעקציע קיין כעלם, זאל דער שטאדט-ראט שיקען א דעלעגאציע צום באהן-מיניסטעריום און צום סיים מיט'ן צוועק אויסצופועל'ען, אז די דירעקציע זאל ווייטער בלייבען אין ראדאם, ווייל דאס איבערטראגען די באהן-דירעקציע, וועט פערשאפען די שטאדט א מאטעריעלען פערלוסט. דער פארשלאג ווערט אנגענומען און ס'ווערט אויך אויפ'ן ארט אויסגעוועהלט א קאמיסיע פון 6 פערזאהן, וועלכע זאלען צוזאמען אויסארבייטען די געהעריגע מעמאריאלען אין צוזאמענהאנג מיט דער דאזיגער פראגע.

אויף דער אנפראגע וועגען די סבות פון הויכערען דעם אבצאהל פון עלעקטרישען שטרום און אויך וועגען די רעזולטאטען פון די זיצונגען פון מאגיסטראט מיט דער דירעקציע פון עלעקטראזניע וועגען איינפיהרען אין שטאדט עלעקטרישע טראמווייען! וועט דער מאגיסטראט אנגעבען א גענויען און אויספיהרליכען בעריכט אויף די נאהנסטע זיצונג פון שטאדט-ראט.

נאך אויסשעפען דעם טאג-ארדנונג ווערט געמאכט אן'הפסקה און גלייך דערנאך קומט פאר די זעלבע זיצונג מיט'ן זעלבען טאג-ארדנונג אין דער צווייטער לעזונג, וואו די דריי הלוואות-פארשלאגען ווערען אנגענומען אויפ'ן זעלבען אופן.

צווישען די פרייע פארשלאגען ווערט פון יודישען ראטמאן ל. מ. זיסערמאן אריינגעטראגען א פארשלאג דער מאגיסטראט זאל זיך בעמיהען צושאפען א נאכט-פאגאטאויע, כדי אין נויטיגע קראנקהייטס-פאלען ביינאכט זאל מען קענען ערטיילען מאמענטאלע הילף. דעם פארשלאג שטיצען אונטער א רייהע ראטמענער און צום סוף ווערט עס איבערגעשיקט צום מאגיסטראט צום בעטראכטען.

מיט וואס ערקלערט זיך דאס?

מיר בעקומען כסדר פון פערשידענע זייטען אנפראגען וועגען די אמת'ע סבות פון בעפרייען דעם ה' מעלכיאר פון זיין אמט אלס סעקרעטאר פון קהלה-ראט און בוכפיהרער פון דער פערוואלטונג.

דער ה' מעלכיאר איז געווען בעקאנט אלס דער טיכטיגסטער און פעהיגסטער קהלה-בעאמטער; ער האט פאקטיש געשאפען דאס קהלה-ביכוועזען אין איירא'פעאישען זין און האט עס דערפיהרט צו אזא פרעציזיע, פינקטליכקייט און קלארקייט, אז די ארגאנען פון דער אויפזיכטס-מאכט נאך זייערע צאהלרייכע רעוויזיעס און לוסטראציעס האבען אויסגעדריקט זייער אנערקענונג פאר זיין טהעטיגקייט אויפ'ן געביעט פון קהלה-בוכפיהרונג, וועלכע קאן פּשוט דיענען אלס מוסטער פאר אנדערע קהלות אין פוילען.

א דאנק זיין מאקס, שנעלקייט און אויפריכטיגקייט אין ערלעדיגען זיינע אמט-ענינים האט ער זיך ערווארבען די ווארימסטע סימפאטיעס פון די אינטערעסאנטען, וועלכע האבען געהאט די מעגליכקייט מיט איהם זיך צו טרעפען אויפ'ן קהלה-באדען, ווי אויך ביי די פיעלע פרימע קהלה-בעאמטע, פאר וועלכע דער ה' מעלכיאר האט כסדר געטראגען שתדלנות און געהאלפען מיט וואס ער האט געקאנט אין די גרעניצען פון זיין אמטירען.

נאך דער לעצטער רעוויזיע אין די גמינע מצד דער וואיעוואודזטווא האבען די קהלה-מושלים זעלבסט עפענטליך זיך אויסגעדריקט מיט ענטציקונג וועגען דעם פערהאלטען זיך פון ה' מעלכיאר וועלכער האט לויט זייער ערקלערונג פשוט „געראטעוועט די גמינע".

ס'איז דעריבער נויטווענדיג צו ערקלערען וועלכע געהיימע סבות האבען געקענט בעוועגען די גמינע צו בעפרייען פון אמט אזא פערדיענסטפולען בעאמטען, אין וועלכע אונזערע יודישע אינסטיטוציעס נויטיגען זיך אזוי שטארק.

ס'איז כדאי צוצוגעבען! אז דער ה' מעלכיאר האט נישט קיין קרובים נישט צווישען די פערוואלטונג'ס, נישט צווישען די ראט-מיטגליעדער ווי אויך דאס, וואס דעם ה' מעלכיאר „פערטרעטער" צייטווייליג א נאהנטער קרוב פון דעם פערוואלטונג'ס-מיטגליעד ה' גוטמא.

ציוניסטישע ארגאניזאציע אין ראדאם.

מעלדונג

שבת דעם 19-ען מאי ד. י. אום 5 א ז. נ. מ. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל (יובעלסקא 25) א רעפעראט א.ד.ט.: „א יאהר שטאדט-ראט" מיט דער בעטייליגונג פון די ה"ה: ראטמאן י. פרענקעל און לאוניק מ. ראטענבערג.

איינגאנג פריי!

רעפעראטען.

שבת דעם 19 מאי 1 נ. מ. קומט פאר אין „קארסא" א רעפעראט פון בעקאנטען פועלי-ציוניסטישען טהוער זרבבל. אין זיין רעפעראט וועט זרבבל בעהאנדלען דאס קאלאניזאציע-פּראבלעם פון ביר-בידזשאן, וואו ס'ווערט געפלאנט צו בעזעצען אויף ערד די יודישע מאסען אין רוסלאנד.

• • •

אין זעלבען שבת 5 נ. מ. קומט פאר אין לאקאל פון „ארבייטער היימקעל" שפאציער-גאס 23 א רעפעראט פון בונדישען טהוער הימעלפארב א ד.ט. „דאס פאליטישע לעבען אין לאנד".

באנק פאווּשעכנע (לובעלסקא 27

די באנק מעלדעט, אז זי נעמט אן אויף קעלץ אינקאסעס צום פרייז פון 1 זל. פאר א וועקסעל.

09 i.

קעלצער אבטיילונג.

אַ האַנדווערקער-צוזאַמענפאָהר פון קעלצער וואָיעוואָדזטווא.

אַ וועה-געשריי פון די אידישע האַנדווערקער צוליב די גרויסע אויסמעסטונג פון אומזאַץ-שטייער — דעלעגאַטען ווייִנען בעת'ן אָבגעבען די בעריכטען — די אייגען פון טויזענדער האַנדווערקער געווענדעט צו דער אידישער סיים-רעפּרעזענטאַנץ — אַ דעלעגאַציע אין וואַרשעוואָ און ביים פּרעזעס פון שטייער-אַמט — וואָס וועט זיין ווייטער?

דער צענטראַלער אידישער האַנדווערקער פערבאַנד אין פּוילען, האָט אויף זונטאָג, דעם 13 מאַי צוזאַמענגערופען קיין קעלץ אַ ראַיאָן-קאָנפערענץ פון זיינע אָבטיילונגען אין דער קעלצער וואָיעוואָדזטוואָ. אויס'ן טאָג-אָרדנונג האָבען זיך צווישען אַנדערע פראַגען געפונען די אויסמעסטונג פון אומזאַץ שטייער און דאָס צעכען-געזעץ.

די קאָנפערענץ, אין וועלכע ס'האָבען אָנטייל גענומען 58 דעלעגאַטען פון 43 שטעדט, האָט געעפענט דער סאַרז. פון קעלצער האַנדווערקער - פעראיין, ה' יודל גוטמאַן.

אין פּרעזידיום זענען געוועהלט געוואָרען די ה"ה: אינזש. א. טשערניאַקאָוו און ראַנעס—וואַרשאַ; גאָלדשטיין—בענדין; וויים—טשענסטאָכאָוו; און גאָלדשירער—קעלץ.

אַלס סאַרז. איז איינשטימיג אויסגעוועהלט געוואָרען ה' גאָלדשטיין—בענדין און אַלס סעקרעטאַרען די ה"ה: ווינער—טשענסטאָכאָוו; קאַנטאר—בענדין און באַום—סאָסנאָוויעץ.

אין דער פערמענענץ-קאָמיסיע — די ה"ה: האַמפּעל—בענדין; ראַטמענש—זאַוויערטשע; באַריצקי—אָפּאַטשנאָ; גרינבערג— דאָמבראָוואָ; ווינשטאָק— קעלץ; מאַנישעווסקי-ראַדאָם און דאַווידאָוויץ —סאָסנאָוויעץ.

אין נאָמען פון דער קעלצער אידישע קהלה האָט דעם צוזאַמענפאָהר בעגריסט דאָזאָר ש. לייכטער און אין נאָמען פון דער קאָאָפּעראַטיווער פאָלקס-באַנק-פּרנס ח. ש. ליכטענשטיין.

נאָך די אויספיהרליכע רעפעראַטען וועגען אומזאַץ-שטייער, וואָס זענען געהאַלטען געוואָרען דורך די ה"ה: אינז. טשערניאַקאָוו און ראַנעס, איז מען צוגעטרעטען איבערצוהערען די בעריכטען פון די דעלעגאַטען.

דער דעלעגאַט שניידער פון אָסטראָוויעץ דערציילט מיט טרעהרען אין די אויגען, אַז דעם דאָרטיגען אָרימען „שניידער" ה' אברהם שערמאַן, וועלכער ניט אויף אפשר 25 מאַרינאַרקעס דורך אַ גאַנץ יאָהר האָט מען אויסגעמאָסטען 25,000 זלאָטעס אומזאַץ-שטייער, און דעם „שיסטער", יודעל שערמאַן, וועלכער פערמאָגט גישט אויף אַ פּאָר שטיוועל און וואָס אַ טייל פון זיינע „הכנסות" בעשטעהען פון זיינע „טראַדיציאָנעלע מכירת-יוסף פאָרשטעלונגען" ביי די אָסטראָווצער בעלי-הבתים, האָט מען אויסגעמאָסטען 25,000 אומזאַץ-שטייער.

דעלעגאַט האַמפּעל פון בענדין גיט איבער, אַז דעם דאָרטיגען בלעכער, ה' ברענען, וועלכער האָט ערשט דעם 15 פּאַזשדזשערניק 1927 יאָהר אויסגעקויפט אַ פּאַטענט, האָט מען אויסגעמאָסטען 20,000 זלאָטעס אומזאַץ-שטייער פאַר'ן 1927 יאָהר.

דעלעגאַט ערדעליסט פון מיעכאָוו דערציילט, אַז די דאָרטיגע טאַנדייטערס וועלכע פערקויפען זייער סחורה אויף אויף ירידים האָט מען 2 מאָהל אויסגעמאָסטען דעם אומזאַץ-שטייער; פאַר די אויסאַרבייטונג און פאַרן פערקויפען.

די דעלעגאַטען זיידמאַן און שיינוואַלד פון טשענסטאָכאָוו דערציילען, אַז די דאָרטיגע האַנדווערקער, וואָס האָבען צוליב'ן צעכען-געזעץ געמוזט אויסקויפען פּאַטענטען פאַר'ן יאָהר 1927, און בעשעפטיגען נישט מעהר ווי 1 ארבייטער. אָדער ארבייטען איינגאַנצען אַליין, אָהן אַ שום ארבייטער, האָט דער שטייער-אַמט זיי געהעכערט דעם אומזאַץ-שטייער פון 8000 אויף 36,000 זלאָטעס און די סריזירער האָט מען אויסגעמאָסטען דעם שטייער לויט 800 זל. אַ וואָך אומזאַץ אין דער צייט, ווען דער גרעסטער אומזאַץ פון בעסטען פּראָווינצער פריזירער בעטרעפט נישט מעהר ווי בין 800 זלאָטעס אַ מאָנאַט.

דער דעלעגאַט לעשנאַן פון כמיעלניק גיט איבער, אַז אין שטאָרט פּערעכענען די בעאַמטע פון שטייער-אמט די קינדער פון דעם בעל-מלאכה, אַלס ארבייטער און אויף דעם סמך ווערט געמאָסטען אַ גרעסערער אומזאַץ-שטייער.

עס האָבען נאָך אָבגעגעבען קלאָגעדיגע בעריכטען די דעלעגאַטען: וויצבלום — אָפּאַטאָוו; בוים — סאָסנאָוויעץ; גרינבערג — דאָמבראָוואָ; קאַנער — בענדין; ווינער און פייערמאַוער — טשענסטאָכאָוו; טאַפּיאָל — יענדזשעוו; לאַווניק בלום — אָלקוש; מאַנישעווסקי — ראַדאָם; לאַנדאַו — וואָלבראָם; אָרזשאַראָווסקי — סוכעדניעוו; באַשיסטאַ — פּינטשעוו און מיצענמאַכער — קעלץ.

כמעט אַלע דעלעגאַטען האָבען אָנגעוויזען, אַז די היי-יאָהריגע אויסמעסטונג פון אומזאַץ-שטייער איז פערגרעסערט געוואָרען מיט 300 פּראָצענט און אַז טויזענדער האַנדווערקער וועלען זיין געצוואונגען צו ליקווידירען זייערע ווערקשטעלען.

די איינציגע האָפנונג האָבען די דעלעגאַטען געלייגט אויף די אידישע סיים-רעפּרעזענטאַנץ, וועלכע מוז עפּעס ממשות'דיגעס אויפטוהן לטובת די בעלי-מלאכה'סע האַנדווערקער.

די דעלעגאַטען האָבען צווישען אַנדערעס פאָרגעשלאָגען, אַז דער אידישער צענטראַלער האַנדווערקער-פערבאַנד אין וואַרשאַ זאָל צוזאַמענרופען אַ אַלגעמיינעם פּראָטעסט-צוזאַמענפאָהר פון אַלע אידישע האַנדווערקער-אָרגאַניזאַציעס פון דער גאַנצער פּוילישער רעפּובליק.

די ה"ה: אינזש. טשערניאַקאָוו און ראַנעס האָבען ערקלערט, אַז זיי האָבען זיך גוט צוגעהערט צו די בעריכטען פון די דעלעגאַטען און, אַז אויף צומאָרגענס, מאָנטאָג, דעם 14 מאַי, וועלען זיי צוזאַמען מיט די דעלעגאַציע וואָס וועט דורך דער קאָנפערענץ אויסגעוועהלט ווערען זיך פאָרשטעלען פאַר דעם פּרעזעס פון דעם שטייער-אַמט און וועלען איהם איבערגעבען אַ מעמאָריאַל וועגען די אַלע הימעל-שרייענדע פאַקטען.

דער לעצטער רעפעראַט פון ה' אינזש. טשערניאַקאָוו, וועלכער האָט גענוי ארומגערעדט די אויפגאַבען פון האַנדווערקער-צענטראַלע און איהרע פאָרשטעהער אין סיים אין צוזאַמענהאַנג מיט די צוקונפטיגע וואַהלען צו די האַנדווערקער קאַמערען און צעכען-געזעץ, איז דורך די פערזאַמעלטע שטאַרק אַפּלאָדירט געוואָרען.

נאָך דעם ווי עס איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַ דעלעגאַציע צום ה' וואָיעוואָדא און צום פּרעזעס פון שטייער-אַמט, איז די קאָנפערענץ אין אַ מרה-שחורה'דיגע שטימונג, אונטער די פראַגען וואָס וועט זיין ווייטער — 1 אַ זייגער ביינאַכט געשלאָסען געוואָרען.

מאָנטאָג דעם 14 מאַי, 11 אַ זייגער פאַר מיטאָג האָט זיך די דעלעגאַציע וואָס איז בעשטאַנען פון די ה"ה: אינזש. טשערניאַקאָוו און ראַנעס — וואַרשאַ; גאָלדשטיין — בענדין; גוטמאַן — קעלץ; ווינער — טשענסטאָכאָוו און סטראָוואָטשינסקי — ראַדאָם, פאָרגעשטעלט פאַר דעם פּרעזעס פון שטייער-אַמט און איהם איבערגעגעבען אַ אויספיהרליכען מעמאָריאַל וועגען די אַלע שטייער-עוולות. דער פּרעזעס האָט די דעלעגאַציע פריינדליך אויפגענומען און צוגעזאָגט די אַלע עוולות אויסצופאָרשען.

דעם זעלבען טאָג 1 אַ זייגער נ. מ. איז די דעלעגאַציע אויפגענומען געוואָרען דורך דעם הויפּט-אָנפיהרער פון האַנדעלס-אָבטיילונג פון דער קעלצער וואָיעוואָדזטווא. די דעלעגאַציע האָט איבערגעגעבען אַ מעמאָריאַל וועגען די פאָרשטעהענדע וואַהלען צו די האַנדווערקער-קאַמערען און צעכען-געזעץ. דער הויפּט-אָנפיהרער פון דעם אויבענדערמאָנטען ביוראָ האָט צוגעזאָגט, אויף ווי ווייט עס וועט נאָר מעגליך זיין אַנטקעגענצוקומען די בקשות פון דער דעלעגאַציע.

ח. ירקאי.

אַ זיצונג פון שטאָדט-ראַט

מיטוואָך דעם 16 מאַי איז פאָרגעקומען אַ פּלענאַר-זיצונג פון קעלצער שטאָדט-ראַט. אויף דעם טאָג-אָרדנונג האָבען זיך געפונען זעהר וויכטיגע פראַגען. אויספיהרליך אין נעכסטען נומער.

שבת, אַ וויסענשאַפטליכע פאָרלעזונג פון דער געזעלשאַפט „טאָז."

היינטיגען שבת, דעם 19 מאַי קומט פאָר אין זאַהל „אָרפעאום" 8 אַ זייגער אָוונד אַ וויסענשאַפטליכע פאָרלעזונג, פון ד"ר יעקב שאַץ א. ד. ט. „די פרוי אַלס מוטער, ערציהערין און ערנעהרערין".

קהלה-פערוואלטונג טרעט צו אויסצוארבייטען דעם בידזשעט פון יאהר 1928.

ווי מיר דערוויסען זיך וועט די קהלה-פערוואלטונג שוין די נאנטסטע טעג צוטרעטען אויסצוארבייטען דעם בודזשעט פאר'ן יאהר 1928.

דירעקטאר פון דער פאלקס-באנק אויף אורלויב.

דער דירעקטאר פון דער היגער קא-אפעראטיווער פאלקס-באנק ה' י. מ. רייזמאן, האט בעקומען א 6 וואכענדי-גען אורלויב. אין אלע באנק-ענינים פערטרעט איהם דער וויצע-דירעקטאר פון דער פאלקס-באנק, ה' דוד ווארגאן.

די פאלקס-באנק שוין אויסגעצאלט אלע סובסידיעס.

דער וויצע-דירעקטאר פון דער פאלקס-באנק, ה' ווארגאן, האט היינטי-גע וואך שוין אויסגעצאהלט אלע סובסידיעס פאר די אינסטיטוציעס וואס זע-נען דורך דעם ראט און פערוואלטונג בעשטעטיגט געווארען. פאר'ן „קרן-היסור" איז אויעקגעשיקט געווארען 250 זלאטעס, די אידישע מענער-גימנאזיע האט בעקומען 100 זלאטעס. די ישיבה „תורת-חסד" 100 זלאטעס און דער בית-יתומים 50 זלאטעס. די 500 זלא-טעס פאר די האנדווערקער-שולע וועט אויסגעצאהלט ווערען, דעמאלס, ווען די שולע וועט געגרינדעט ווערען.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון סוחרים פעראיין.

זונטאג, דעם 13 מאי, איז פארגעקו-מען א אלגעמיינע פערזאמלונג פון קריינ-סוחרים-פעראיין.

די פערזאמלונג איז געעפענט געווא-רען דורכ'ן פרעזעס פון ראט ה' שטייג-מאן.

אלס פארז. איז איינגעוועהלט געווא-רען ה' ד. ראזענבערג, וועלכער האט פערבעטען אלס אסאסארען די ה"ה: רא-ווענבלים אלי איסר און קשענסקי. און אלס סעקרעטאר ה' טרעגער.

עס זענען פארגעקומען ערגענצונגס-וואהלען פון 3 פערוואלטונגס-מיטגלידער, אויף די ערטער פון די ה"ה: נ. קייזער, מ. פ. קאמינער און ה. הערמאן, וועלכע האבען צוליב געוויסע סיבות רעזיגנירט פון זייערע מאנדאטען.

אלס פערוואלטונגס-מיטגלידער זענען אויסגעוועהלט געווארען די ה"ה: א. ווארגאן, י. קאהן און מ. קשענסקי און אלס פערטרעטער די ה"ה י. פישמאן, ח. ב. באליצקי און ש. קאנער. עס זע-נען אויך אויסגעוועהלט געווארען 6 פערטרעטער אין ראט די ה"ה: י. שיינ-פעלד, י. מארגענשטערן, י. אייקאוויץ, י. מאשענבערג, נ. דיאמענט און ל. גאלדבערג.

צום סוף איז בעשלאסען געווארען אויסצוארבייטען א געהעריגען מעמאריאל וועגען די צו-גרויסע אויסמעסטונגען פון אומזאץ-שטייער. דער מעמאריאל וועט דורך א בעזונדער דעלעגאצ-יע פון יודישע און קריסטליכע סוחרים איבערגעגעבען ווערען דעם פרעזעס פון קיעלצער שטייער-אמט.

עס וואלט זעהר כדאי געווען, אז דאס אויסארבייטען דעם מעמאריאל זאל נישט דויערען קיין וואכען מיט חדשים.

עס וואלט אויך געווען זעהר גע-וואונשען, אז די סוחרים-פעראיין זאל וואס שנעלער צוזאמענרופען א סוחרים-צוזאמענפאהר פון דער קעלצער וואיעוואדזטווא.

קהלה-וואהלען נאך סוכות.

די קלאנגען וואס קורסירען אין אונ-זער שטאדט, אז די וואהלען צו דער קהלה וועלען פארקומען אין די נעכסטע וואכען שטימען נישט מיט דער ווירק-ליכקייט. די וואהלען, ווי מיר דערוואוו-סען זיך, וועלען ערשט פארקומען אין מאנאט נאוועמבער.

פון די יודישע גימנאזיע אין קעלץ.

ווי ס'איז שוין בעקאנט געווארען, האט די יודישע מענער-גימנאזיע בע-קומען מלוכה-רעכט פון א הויכע ראנ-גע. ערמוטהיגט פון דעם גרויסען ער-פאלג, האט די פערוואלטונג פון די גימנאזיע אונטערגענומען אן ענערגישע אקציע כדי איינמאל אויסצוגלייכען דעם ביזהעריגען קאסע-דעפיציט, וואס האט יאהר-איין, יאהר-אויס נעדריקט ווי א קאשמאר אויף די גימנאזיע. די אקציע בעשטעהט אין זאמלען פרייווי-ליגע שפענדען פון אלע פערמעגליכע יודישע בירגער אין קעלץ, וואס האבען פערשטענדניס פאר די וויכטיגקייט פון א יודישע גימנאזיע אין אונזער שטאדט.

די אונטערגענומענע אקציע געהט זעהר לעבהאפט און מיט גרויס ער-פאלג. ווי מ'גיט אונז איבער, איז שוין אין די ערשטע טעג פון די זאמלונג איינגעפלאסען א בעדייטענדע סומע פון די נאכשטעהענדע מנדבים:

פון ה' זיסקינד הערמאן	200	זל.
„ „ מאיר זלאטא	100	„
„ „ משה קויפמאן	150	„
„ „ חיים ווייגריב	150	„
פון ה' בנימין גרינבערג	100	זל.
„ „ גוטמאן יורע	100	„
„ „ משה ראטענבערג	40	„
„ „ ד"ר פעלץ	250	„
„ „ א. י. מאשקאוויץ	200	„
„ „ יעקב פרידמאן	200	„
„ „ מרדכי מאכטינגער	75	„
„ „ משה קופערבערג	75	„
„ „ בריד. יאנקעלעוויסקי	75	„
„ „ אליהו ווילנער	50	„
„ „ גרשון רעמבישעווסקי	75	„
„ „ פירמא Kadzielnia	150	„
„ „ ס. ריכטער (חענטשין)	100	„
„ די פאלקס-באנק	100	„

די פערוואלטונג האפט, אז דער גינסטיגער גאנג פון דער אקציע וועט ענדליך שטעלען די גימנאזיע אין א געהעריגען גלייכגעוויכט און אזוי ארום וועט זיך מיט'ן נייעם שול-יאהר אנהויבען פאר די גימנאזיע די געווינשענע, ערהאבענע עפאכע, וועלכע וועט ערמעג-ליכען, אי דער דירעקציע, אי דער פערוואלטונג, צו פערווירקליכען אלע זייערע וויכטיגע אויפגאבען איבער'ן געביעט פון לעהרע און אינוועסטיציעס.

בריעף אין רעדאקציע

ג. ה' רעדאקטאר!

אין נומער 16 (206) פון אייער וו. צייטונג איז געווען א נאטיץ וועגען מיין מכלומרשטע אונטאקטישע האנדלונג געגען מיין לאקאטאר דעם ה' מ. ל. ח. אין נאטיץ זענען אויפגעגעבען געווא-רען פאקטען און דאטען, וואס שטימען נישט מיט'ן אמת.

בכדי די עפענטליכקייט זאל האבען א בעגריף וועגען מיין אונטאקטישקייט און קענען וועגען דעם אורטיילען, בין איך געצוואונגען קודם-כל קאטעגאריש אבצולייקענען, אז די עקזעקוציע האט מען דורכגעפיהרט ביי ה' מ. ל. ח. אין ערב יום טוב. די, וועלכע אינטערעסירען זיך מיט דער זאך און בכלל אלע, וועל-כע האבען ברעה צו דערוויסען זיך דעם אמת, קענען ביי מיר עס דער-פאהרען דורכ'ן אנזיכטיגען דאקומענט פון קאמארניק.

צווייטענס מוז אבגעלייקענט ווערען דאס, אז איך האב מכלומרש'ט פער-שריבען פאר מיין חוב די גאנצע פער-מאגענע ביי מ. ל. ח' וועש. למען האמת ערקלער איך פייערליך, אז מען האט אפילו $\frac{1}{20}$ פון די רייכע לוקסוסאווע וועש, וואס מ. ל. ח. פערמאגט נישט פערשריבען, טראץ דעס וואס עס קומט ביי איהם אויפ'ן פמך פון פיעל וויראַ-קען פון 1-טען קוויעטיען 1925 דירה געלד. ס'איז אויך כדאי צובעמערקען, אז איך בעזיץ אויף דעם ה' מ. ל. ח. שוין פון 1927 אויך א וויראק אויף אנ'עקסמיסיע און ווען מיין אונטאק-טישקייט וואלט ווירקליך אזוי אייסנ-זעהען ווי די מחברים פון דעם נאטיץ האבען מיך אויסגעמאהלט וואלט איך דאך נישט געווארט אזוי לאנג מיט די וויראקען, אויך מיט דעם עקסמיסיע-וויראק און וואלט עס שוין לאנג אייט-געפיהרט.

דער דערמאנטער נאטיץ מאכט דעם איינדרוק, אז עס קומט ביי העמען געלד-מאר מען נישט גובה זיין.

איך דאנק זעהר פאר אבדריקען מיין ענטפער אין אייער וו' צייטונג און צייכען זיך מיט דרך ארץ

נחום קאנער.

קעלץ, 7 מאי 1928.

פאטאקאנא.

מיר בעשייניגען היער מיט אז די געברידער פאטאק און-טער די פירמא „ל. ד. פאטאק זוהנע" אין מאלאבאנדז נעבען בענדין, אז די פלאנצען פיטער (מאארגארינע) וואס ווערט אויס געארבייט אין זייער פאבריק אין מאלאבאנדז מיט דעם נאמען „פאטאקאנא" איז בהכשר גמור על צד היותר טוב אינטער אינזער איפזיכט אין עס איז דארין קיין שום חשש פון תערובות איסור עס מעגען עסען אפילו היראים והחרדים אין צו בעניצען זא צו פליישיגע זא צו מילכיגע מאכלים אהן שום נאכדענקינג.

ובעה"ח ד' צו ז' לחודש ניסן תרפ"ח פה בענדין.

חנוך צבי הכהן לעווין אב"ד דפה

יהושע דומ"צ

דן יצחק דומ"צ

חנוך דוד סג"ל דומ"צ

SAMOCHODY osobowe i ciężarowe **„Forda"**

Akcesorja, części, opony i oleje samochodowe

ROWERY oryg. Angielskie marki **„RALEICH"**

Artykuły techniczne dla fabryk, młynów i tartaków

LAMPKI ELEKTRYCZNE

APARATY do spawania autogenem

stale na składzie, dostawa szybka.

„AUTOMOTOR"

Sp. z o. odp.

Radom, Żeromskiego 48

Tel. 340.

---

p. E. GOSTYŃSKA wzorem lat poprzednich

przyjmuje dzieci **na miesiące letnie**

do ANTONIÓWKI

WIADOMOŚĆ: Warszawska 12 front II-gie piętro

od godz. 4 — 6 p. p.

KANALIZACJA i WODOCIĄGI

BIURO TECHNICZNE

I. GOLDBERG

w RADOMIU, ul. WITOLDA 10,

Telefon 87 — Sklepu 369.

Wykonywuje: połączenia wodociągów i kanalizacji z siecią miejską, oraz całkowite urządzenia kąpielowe — po cenach najniższych.

WARUNKI BARDZO DOGODNE!

בעקאנטמאכונג.

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט, אז דאס געשעפט פון דער לאנגיעהריגער פירמע **בריליאנט** איז איבערגעטראגען געווארען פון פראנט אין דעם זעלבען הויז

לובלינער 25 אויפ'ן הויף, רעכטע אפיציגע, צווייטער אריינגאנג, פארנער רעכטס.

דאס געשעפט אין פערזעהן מיט אלע אפטישע זאכען, ווי אויך עלעקטרישע מכשירים אלעם צו די ביליגסטע פרייזען און אויף גוטע בעדינגונגען און בעסטע בעדינונג.

מיט אכטונג פירמע **בריליאנט**

לובלינער 25 אין הויף.

אכטונג ראדאם און אומגעגענד!

דער איידעלסטער ארגאן פון מענש איז דאס אויג. וועלכעס גיט איהם די מעגליכקייט אונטערצושיידען דאס שלעכטע פון גוטען, אוב צו פערמיידען מעגליכע אונאנגענעמליכקייטען דורך שלעכט צוגעפאסטע ברילן. וועלכע רופן ארויס אומויסטע שמערצען, איז געראטען זיך צו פערזעהען מיט ברילען אין פענסנע, וועלכע עס עמפפעלט אין א גרויסען אויסוואהל, און וועלכע ווערען אויסגעפיהרט גענוי נאך די פארשריפט פון די ה. ה. דאקטוירים דורך דעם ספעציאליסט אפטיקער

Z. WĘGIER

Radom, Lubelska 25

אויף לאגער צרסאצעדישע און גומי אויסארבייטונגען

אכטונג אויף דעם אדרעס און פירמא

MAGISTRAT m. RADOMIA

Wydział Skarbowy podaje do wiadomości, iż w dniu 21 maja 1928 roku między godz. 9-tą rano, a 3-cią po poł., odbędzie się na Placu Jagiellońskim przymusowa licytacja ruchomości należących do GIERYCZA IGNACEGO ul. 1-go Maja Nr. 3, na pokrycie zaległych podatków:

1 biurko dębowe, 1 stół dębowy, 4 krzesła gięte, ciemne, 24 krzesła gięte, ciemne, wiedeńskie i 2 garnitury meblowe, gięte w kolorze machoń.

MAGISTRAT m. RADOMIA, Wydział Skarbowy.

קומט און בעווינדערט

די העדליכסטע

טאפעטען

די נייעסטע פאסענער

ביי די בעסטע בעדינגונגען

ש. שטיינמאן

לובלינער 21.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער בעסטען דאנק די אונטען אויסגערעכנטע פארלעך, וועלכע האבען אנטייל גענומען אין בלי-בעל-פערקויף דעם 14/5 לטובת דער ביבליאטעק ביי דער ציונ. ארג.

פרל.: רגנא גאלדבערג, רעגינא ראבינאוויטש, בעלא וויגאנשפערג מיט ה' מאיר האנצבערג. פרל' ירבנא גאלדבערג, מאניע בראכלויער מיט ה' ל. צוקערמאן. פרל' פינקעלשטיין רעגינא, יאדזיא מיללער. פרל' גאטע כוועט מיט ה' ראזענבוים דב. פרל' ראזענצווייג סאלא מיט ה' זיידע משה, ה"ה גרינגער ישראל און ל' בערמאן מרדכי. די רעקארד-שלאגער בעקומען פרייזען.

די ביבליאטעק-קאמיסיע.

א געזיכערטע פרנסה

רעזירענג-אויטאמאביל

קורסן

H. Pryliński

Warszawa, Aleje Jerozolimskie 27.

גיכע און גרונדליכע אויסלערנונג.

שויך און וואהנונג פאר די צוגערייזטע

פאך - און רזשענטעלמען - קורסען.

א פאבריק

פון קאלאניאל בראנזשע

— זוכט א פיכטיגען —

רייזענדען

געגען געהאלט און פראוויזיע.

געפעל. אפערטען

צו די רעדאקציע „ראדאמער-לעבען"

סיר F. J.

בעקאנטמאכונג.

איך מעלד הפתאט דאס די פירמע **ש. בלאטט**

לובלינער 30 (אין הויף)

ארבייט איצט צום זומער-זעזאן פעלד-בעטעך, מאטראצען און אפליג-פאטעלען צום שלאפען צו קאנקורענץ פרייזען!—קומט און איבערציינט אייך!

Felczer H. GRINSZTAJN Zgodna 1, tel. 303, ma świeżą ospę

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC

Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20